

ה"ת 46534/07/20 - מועתז דיבא נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"ת 46534-07-20 מועתז דיבא נ' מדינת ישראל

6.8.2020

לפני כבוד השופטת תמר בר-אשר

המבקש מועתז דיבא

נגד

המשיבה מדינת ישראל

בא-כוח המבקש: עו"ד שמעון מור יוסף

בא-כוח המשיבה: עו"ד שי עציון (פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי))

החלטה

רכבו של המבקש נתפס במהלך חקירת עבירת שוד, לאחר שעל-פי הנתען, שימש את המעורבים כדי לעבור את העבירה. נגד המעורבים הוגש כתב אישום לבית המשפט המחוזי בירושלים. לאחר הגשת כתב האישום, הגיש המבקש בקשה לבית משפט השלום בירושלים להחזרת רכבו התפוס וכן ביקש כי יוחזרו לידי כלי עבודה ומסמכים אישיים שהיו ברכבו. בהמשך וכך גם בבקשה הנדונה, הוסיף ועתר לחייב את המדינה לפצות אותו על הנזקים שעל-פי טענתו נגרמו לו בשל תפיסת רכבו, החיוני לעבודתו, במשך פרק זמן ממושך. בתחילה הורה בית משפט השלום למשטרה להחזיר למבקש את רכבו. בהמשך, בעקבות הגשת תגובת המשיבה שבה נטען כי הרכב משמש ראייה בהליך הפלילי, כי החזרתו תתאפשר רק לאחר השלמת בדיקות שההגנה מבקשת לערוך ברכבו וכי משהוגש כתב אישום הסמכות לדון בבקשה נתונה לבית המשפט המחוזי, הורה בית משפט השלום על סגירת התיק.

בעקבות החלטת בית משפט השלום, הגיש המבקש את הבקשה הנדונה, שבה חזר על בקשתו האחרונה. אף המשיבה חזרה על תגובתה, הן לעניין הבקשה הן לעניין הסמכות העניינית והוסיפה, כי אין הצדקה לחיובה בסעד הכספי וכי אף לא ניתן לעתור לסעד זה במסגרת ההליך הנדון.

השאלה העיקרית שתידון בהחלטה זו היא שאלת הסמכות העניינית. השאלה היא אפוא, אם הערכאה המוסמכת לדון בבקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב האישום היא בית משפט השלום או הערכאה שאליה הוגש כתב האישום. כן תידון שאלת ההליך המתאים לתביעת הסעד הכספי.

רקע ועיקרי העובדות הדרושות

התפוס

2. במהלך חקירת אירוע שוד מיום 5.4.2020, שבמהלכו נשדד מהמתלונן סך 202,000 ₪ במזומן, תפסה המשטרה את רכבו של המבקש, 'לנדקרוזר' מתוצרת 'טויוטה' (להלן - **הרכב**), לאחר שעל-פי החשד, הרכב שימש את השודדים. בתום החקירה, הוגש ביום 23.4.2020 כתב אישום לבית המשפט המחוזי בירושלים נגד שלושה נאשמים, שהמבקש אינו נמנה עמם (ת"פ 26995-04-20), אשר נדון לפניי (להלן, לפי העניין - **כתב האישום** וכן **ההליך הפלילי**). קריאת כתב האישום לנאשמים הייתה ביום 23.4.2020. בשל טענת באי-כוחם כי טעם קיבלו את כל חומר החקירה, נדחה מתן תשובתם לאישום מספר פעמים ועתה קבוע דיון לשם כך ליום 21.9.2020.

הבקשה להחזרת תפוס שנדונה בבית משפט השלום בירושלים (ה"ת 14591-05-20)

3. ביום 7.5.2020 - לאחר הגשת כתב האישום - הגיש המבקש את בקשתו הראשונה להחזרת הרכב התפוס לבית משפט השלום בירושלים (ה"ת 14591-05-20) (להלן - **הבקשה בבית משפט השלום**). בבקשה טען, כי הרכב נתפס ביום 7.4.2020 וכי הוא דרוש לו ומשמש אותו לעבודתו. בהחלטה מיום 8.5.2020 הורה בית המשפט (כבוד השופט אלעזר ביאלין), כי על המשטרה להגיב לבקשה עד יום 14.5.2020 וכי אי הגשת תגובה, תיחשב להסכמה.

משלא הוגשה תגובת המשטרה במועד, הגיש המבקש ביום 17.5.2020 את בקשתו השנייה, להורות על החזרת רכבו התפוס בהיעדר תגובה מטעם המשטרה. ביום 18.5.2020 ניתנה ההחלטה הראשונה של בית משפט השלום, שעל-פיה משלא הוגשה תגובה, יוחזר הרכב התפוס לידי המבקש.

4. ביום 19.5.2020 הגיש המבקש את הבקשה השלישית, שבה טען כי למרות החלטת בית המשפט מיום 18.5.2020, רכבו לא הוחזר לו וכי מהמשטרה נמסר לו שעניין הרכב בטיפול הפרקליטות. באותו יום (19.5.2020) ניתנה ההחלטה השנייה של בית המשפט, המורה על החזרת הרכב התפוס. עוד נקבע, כי על בא-כוח המבקש לציין את שמות נציגי המדינה שעמם שוחח ולהביא לידיעתם את ההחלטות.

5. ביום 27.5.2020 הגיש המבקש את בקשתו הרביעית, שבה תיאר כי הופנה מגורם אחד לאחר ומהמשטרה לפרקליטות, וכי אינו זוכה למענה. הוא חזר על כך שתפיסת הרכב המשמש לעבודתו, מסבה לו נזקים רבים ולפיכך ביקש שייקבע דיון בבקשה. ביום 31.5.2020 ניתנה ההחלטה השלישית, שבה חזר בית המשפט על כך שבהיעדר תגובה מטעם המשיבה, שאף לא הוגשה עד אותו יום, כבר ניתנה החלטה קודמת המורה על החזרת הרכב לידי המבקש, העומדת בעינה. מאחר שכבר ניתנו החלטות המורות על החזרת הרכב, אף אין צורך בקיום דיון. כן התבקש בא-כוח המבקש להמציא את ההחלטות אל הגורמים המתאימים במשטרה ובפרקליטות ולציין למי נמסרו.

6. המדינה לא ערערה על החלטותיו של בית משפט השלום, שהורה על החזרת הרכב (על-פי סעיף 38 בפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 (להלן - **הפקודה**)), לא ביקשה עיון מחדש בהן או עיכוב ביצוען ואף לא ביקשה לבטלן. חלף אפשרויות אלו, ביום 7.6.2020 הוגשה "תגובת פרקליטות מחוז ירושלים", שבה הודיע בא-כוחה, כי כתב האישום הוגש לבית המשפט המחוזי בירושלים נגד שלושה חשודים וכי "משטרת ישראל יידעה את הח"מ בדבר החלטת בית המשפט להשבת התפוסים". עוד נאמר, כי עדיין לא ניתן להשיב את הרכב לידי

המבקש, מאחר שבא-כוח הנאשמים בהליך הפלילי מבקש לערוך מספר בדיקות ברכב באמצעות מומחה מטעמו. לבסוף נאמר, כי המדינה תעשה את כל הניתן לזירוז עריכת הבדיקות וכי אם לא תהיה התנגדות נוספת, ניתן יהיה להשיב את הרכב לידי המבקש.

בהחלטה הרביעית מיום 9.6.2020, קבע בית המשפט, כי לנוכח תגובת הפרקליטות והצהרתה "כי נעשים מאמצים להשבת הרכב, דומה שהבקשה באה על פתרונה".

7. בחלוף כחודש, ביום 8.7.2020, הגיש המבקש את בקשתו החמישית, שכותרתה "בקשה דחופה ובהולה להחזרת תפוס ולקיום דיון בבקשה בהתאם". המבקש שב וביקש להחזיר אליו את רכבו ואת כלי העבודה המצויים בו, החיוניים לעבודתו. על-פי טענתו, הוא עובד בריתון ותיקון קווי מים ראשיים ולכן הוכר כ'עובד חיוני', וכי החזקת הרכב מספר חודשים פוגעת בפרנסתו. כן הוסיף, כי למדינה "אין כל התנגדות עקרונית" להחזרת רכבו לידיו וכי הבדיקות שביקשה המשטרה לערוך ברכב, הסתיימו זה מכבר ולכן אין עוד צורך להחזיק בו.

בהחלטה מיום 8.7.2020 הורה בית המשפט למשיבה להגיש תגובה עד יום 12.7.2020 והוסיף, כי בהיעדר תגובה, התפוס יוחזר ללא צורך בהחלטה נוספת. משלא הוגשה תגובה, ניתנה ביום 13.7.2020 החלטתו השישית של בית המשפט הקובעת, כי לנוכח ההחלטה הקודמת, חלוף המועד להגשת תגובה ואי הגשתה, הבקשה להחזרת הרכב התפוס מתקבלת.

8. ביום 13.7.2020, לאחר מתן החלטת בית המשפט ממועד זה, הוגשה תגובת המשטרה (פקד אברהם שרייר, תחנת שלם מרחב קדם), שבה נאמר, כי טענת המבקש שלפיה המדינה אינה מתנגדת להחזרת הרכב, אינה נכונה, וכי מבירור שנערך עם הפרקליט המטפל בתיק עלה שהמדינה מתנגדת להחזרתו. עוד נאמר, כי כתב האישום הוגש לבית המשפט המחוזי בירושלים, וכי הרכב משמש ראייה בתיק, שלגביה ישנה מחלוקת בין הצדדים. מאחר שכל ההליכים הקשורים בתיק הפלילי מתנהלים בבית המשפט המחוזי, בית המשפט התבקש לקבוע כי כל הבקשות שיוגשו, יועברו אל בית המשפט המחוזי. עוד נאמר, כי בא-כוח המדינה מטעם הפרקליטות כבר הגיש תגובה בעניין הבקשה ולכן בית המשפט מתבקש לבטל את החלטתו המורה על החזרת הרכב.

תגובה נוספת הגיש בא-כוח המשיבה ביום 14.7.2020, שבה התנצל על האיחור בהגשתה, אשר נבע מעומס עבודה ומכך ששהה בבידוד. בעניין הבקשה הוסיף, כי כבר נאמר בתגובה שהוגשה ואף נאמר בעל-פה לבא-כוח המבקש, כי עדיין לא ניתן להחזיר לו את הרכב. עוד נאמר, כי הוגש כתב אישום נגד שלושה נאשמים, שהרכב שימש אותם כדי לעבור את העבירות, ללא ידיעת המבקש, וכי הרכב משמש ראייה בתיק. מטעם זה הנאשמים אינם מסכימים להחזרת הרכב, כל עוד הרכב לא ייבדק באמצעות מומחה מטעמם, בתגובה לחוות דעת המומחה מטעם המשטרה. לבסוף נאמר, כי המדינה סבורה, שלאחר הגשת כתב האישום, "בקשות והליכים אלו, ראוי שיתנהלו בבית המשפט המחוזי".

9. תגובת המבקש שכללה את בקשתו השישית הוגשה אף היא ביום 14.7.2020 ובמסגרתה התבקש בית המשפט לדון בבקשה ולא להעבירה אל בית המשפט המחוזי, באופן אשר לטענת בא-כוח המבקש, יאפשר למדינה להמשיך

לנהוג באופן "המבזה את בית המשפט" ואת החלטותיו. בתגובה זו גולל את השתלשלות ההליכים, את התעלמות המדינה מהחלטותיו של בית המשפט אשר הורו להחזיר למבקש את רכבו, ואף פירט כיצד לשיטתו, המשטרה "נהגה בביזיון וזלזול הן כלפי צו בית המשפט וכלפי בית המשפט, הן כלפי המבקש והן כלפי בא-כוחו" (פסקה 14 בבקשה). כך בין השאר, לאחר שכיתת רגליו אל תחנת המשטרה ביום 13.7.2020 כדי למסור את ההחלטה ממועד זה (ההחלטה השישית), המורה על החזרת הרכב, "יצא קצין החקירות ... והודיע בחגיגות כי המדינה שלחה כעת התנגדות לבית המשפט!!!" (שם, פסקה 14).

המבקש הוסיף ועתר לחייב את המדינה לשלם לו סך 12,000 ₪, עבור הוצאותיו בכל הנוגע להגשת בקשותיו, לרבות הצורך בהגעה מיוחדת לתחנת המשטרה 'קדם', וכן פיצוי בסך 80,000 ₪ עבור כל הוצאותיו ונזקיו הנובעים מתפיסת הרכב. המבקש חזר וביקש להורות למדינה להחזיר לו לאלתר את הרכב, את כלי העבודה החיוניים לעבודתו וכן את המסמכים שהיו ברכב ולחלופין, לשלם את תמורתם.

ביום 16.7.2020 הגיש בא-כוח המבקש בקשה שביעית למתן החלטה.

10. החלטת בית משפט השלום ניתנה ביום 16.7.2020. בהחלטה פורטו עיקרי ההחלטות שניתנו בהיעדר תגובה מטעם המדינה ועיקרי תגובותיה, אשר בתחילה הודיעה כי תפעל להחזרת הרכב, אך נסוגה מכך, ככל הנראה בשל נחיצותו כראיה. בית המשפט הוסיף, כי לנוכח תגובת המדינה שבה נאמר כי כתב האישום הוגש לבית המשפט המחוזי וכי הרכב נחוץ כראייה בהליך הפלילי, "דומה שלכתחילה המבקש צריך היה להגיש בקשתו לבית המשפט המחוזי ולא לבית משפט זה". שכן, בשל ניהול ההליך הפלילי בבית המשפט המחוזי, "הסמכות העניינית לדון בבקשה להשבת הרכב התפוס נתונה לבית המשפט המחוזי". זאת לנוכח סעיף 36 בפקודה, שלפיו לאחר הגשת כתב אישום, הסמכות להורות מה יעשה בתפוס נתונה לבית המשפט הדין בעניין שלגביו נתפס, כפי שעולה אף מההחלטה בבש"פ 998/05 פפיסמדוב נ' מדינת ישראל (20.3.2005) (להלן - עניין פפיסמדוב).

עוד נקבע בהחלטה, כי טענותיו של המבקש מחייבות בחינה עניינית של בית המשפט שאליו הוגש כתב האישום. בכלל זה, טענתו כי נתן את רכבו לאחר בתום לב ולא לשם מעורבות בעבירה, בהיותה טענה עובדתית שיש לבחון על בסיס הראיות שנאספו בתיק החקירה. כך גם טענותיה של המדינה, כי הרכב דרוש כראיה, נתונה לסמכות בית המשפט הדין בכתב האישום. בית משפט השלום הוסיף, שהוא ער לטענותיו של המבקש בכל הנוגע לפגיעה בקניינו, אך המחוקק התיר תפיסת רכוש והחזקתו, אם הם דרושים כראיה בהליך משפטי. לפיכך נקבע, כי אם המבקש מעוניין בכך, "יגיש בקשה מתאימה לבית המשפט המתאים. התוצאה היא שאני מורה על סגירת הבקשה".

הבקשה הנדונה

11. הבקשה הנדונה להחזרת תפוס הרכב הוגשה ביום 21.7.2020. בבקשתו עתר המבקש לחייב את המדינה כלהלן: להחזיר לו לאלתר את הרכב ללא כל פגם, ולחלופין, לשלם לו את שווי על-פי ערכו במועד תפיסתו; להחזיר לו לאלתר את כלי העבודה, את המסמכים האישיים ואת ההמחאות שהיו ברכב; לשלם לו סך 12,000 ₪ עבור הוצאות ההליכים

המשפטיים שנאלץ לנקוט בבית משפט השלום "ובפרט לעניין הביזיון וההתנהלות בתחנת המשטרה שלם במרחב קדם"; לשלם לו סך ₪ 80,000 עבור הוצאותיו ונזקיו אשר נגרמו מאז נתפס הרכב.

המבקש גולל בבקשתו את השתלשלות ההליכים במסגרת הבקשה שנדונה בבית משפט השלום, חזר על חיוניות הרכב והחפצים שהיו בו עבורו והוסיף ופירט את נזקיו שנגרמו לו בעטייה של תפיסת רכבו, חרף העובדה שאינו קשור לעבירה שעל-פי הנטען, נעברה תוך שימוש ברכבו. כפי שטען המבקש אף בבקשות קודמות, הוא עובד בתיקון וריתוך קווי מים ראשיים ולפיכך אף הוכר כעובד חיוני. המבקש טען, כי נגרם לו עינוי דין רב כתוצאה מהשינוי בהחלטת בית המשפט קמא, אשר תחילה הורה להחזיר לו את רכבו לנוכח היעדר כל תגובה מצד המדינה, וכי לאחר שהמדינה כבר הגיבה וטענה כי יש לדון בבקשה בבית המשפט המחוזי, משך בית משפט השלום את ידיו מעיסוק בבקשתו. המבקש הלן על הפגיעה בקניינו, על פגיעתו הרבה בו בשל השימוש העברייני שנטען כי נעשה ברכבו, ללא ידיעתו, והוסיף וטען כי פרנסתו נפגעה בשל תפיסת רכבו, המשמש לעבודתו. לטענתו, אם המדינה זקוקה לרכבו לצורך ראייה בהליך פלילי, כי אז עליה לפצות אותו על נזקיו הרבים שנגרמו לו בשל תפיסת רכבו.

12. בהחלטה מיום 21.7.2020 (מועד הגשת הבקשה), נקבע כי תגובת המדינה תוגש עד יום 27.7.2020. משלא הוגשה עד יום 28.7.2020, הגיש בא-כוח המבקש במועד זה "בקשה דחופה ובהולה למתן החלטה", בשל אי הגשת תגובת המדינה ולנוכח הצורך הדחוף ברכבו.

13. באותו יום, 28.7.2020, לאחר הגשת הבקשה האמורה, הוגשה תגובת המדינה, אשר נפתחה בהתנצלות על האיחור בהגשתה. בא-כוח המדינה חזר על כך שלא ניתן להחזיר את הרכב לידי המבקש, בהיותו משמש ראייה בהליך הפלילי, וכפי שכבר נאמר לבא-כוח המבקש, יש צורך בהמשך תפיסת הרכב, בשל בקשת הנאשמים להעמידו לבדיקת מומחה מטעמם.

בעניין ההליכים בבית המשפט קמא הוסיפה המדינה, כי המבקש בחר להגיש את בקשותיו "במסגרת הליך מעצר הימים, הליך אליו אין למשיבה גישה... והיא אינה מעודכנת בהחלטותיו". מכל מקום, בא-כוח המדינה הוסיף, כי לאחר שהמשטרה הודיעה לו על ההחלטות שניתנו בבית משפט השלום, הוגשה תגובת המדינה, אשר בעקבותיה ביטל בית משפט השלום את החלטותיו והורה על מחיקת ההליך שנדון לפניו. כן נאמר, כי בבקשות שהגיש לבית משפט השלום, לא דייק המבקש בהצגת עמדת המדינה, באומרו כי לא התנגדה להחזרת הרכב. בעניין כלי העבודה והמסמכים שהיו ברכב נטען, כי הדבר עלה לראשונה בבקשה הנדונה, אך בכל מקרה, אין מניעה להחזרת המסמכים, מאחר שאינם משמשים ראייה. לעומת זאת, מחלק מהחפצים נלקחו דגימות DNA וטביעות אצבעות ולכן אין הסכמה להחזרתם.

14. למען הדיוק, נבקש להעיר שלוש הערות בעניין תגובת המדינה: ראשית, בקשותיו של המבקש לא הוגשו במסגרת הליך מעצר הימים, אלא כהליך נפרד, שעניינו בקשה להחזרת תפוס (שכך אף סומן - ה"ת). שנית, בית משפט השלום לא ביטל את החלטותיו המורות על החזרת הרכב, אלא קבע כי יש להגיש את הבקשה אל בית המשפט המחוזי והורה על סגירת התיק, מבלי לבטל את החלטותיו. שלישית, דומה כי נעלמה מעיני המדינה העובדה שעוד במסגרת הבקשות שהוגשו לבית משפט השלום, התבקשה גם החזרת כלי העבודה והמסמכים ולא רק החזרת הרכב.

15. בהחלטה מיום 28.7.2020 התבקשה הנמקת המבקש בשלושה עניינים: מדוע הבקשה נתונה לסמכות בית המשפט המחוזי; מדוע הבקשה הוגשה כהליך חדש ולא כערעור על החלטת בית משפט השלום; מקור הסמכות לפסיקת הסכומים הנתבעים במסגרת בקשה להחזרת תפוס.

בהנמקתו מיום 29.7.2020 טען המבקש, כי הגשת הבקשה נעשתה על-פי החלטת בית משפט השלום, שניתנה בעקבות תגובת הפרקליטות, הגם שנראתה לו "קצת תמוהה", וכדי שלא להותיר את המבקש ללא סעד. בעניין הסעד הכספי טען, כי זהו סעד חלופי, אם רכבו לא יוחזר לו.

16. בתגובת המדינה מיום 30.7.2020 נטען, כי בקשה להחזרת תפוס, על-פי סעיף 36 בפקודה, המוגשת לאחר הגשת כתב האישום, יש להגיש אל הערכאה שאליה הוגש כתב האישום, כפי שאף קבע בית משפט השלום. זאת בשונה מבקשה מכוח סעיף 34 בפקודה, הנדונה בבית משפט השלום. בא-כוח המדינה הפנה אל ההחלטה בעניין ע"ח (מחוזי מרכז) 40788-10-16 אביטבול נ' מדינת ישראל (31.1.2017) (כבוד השופט א' יקואל) (להלן - **עניין אביטבול**), אשר כך נקבע בה, לאחר אימוץ עמדת המדינה בנושא הסמכות העניינית. לפיכך טענה המדינה, כי מאחר שמחמת חוסר סמכות עניינית, בוטלה החלטת בית משפט השלום שהורתה על החזרת התפוס, ומאחר שבא-כוח המבקש אינו חולק על כך שהסמכות העניינית נתונה לבית המשפט המחוזי, נכון עשה בכך שהגיש בקשה חדשה ולא ערר על החלטת בית משפט השלום. לבסוף נטען, כי ההליך הנדון אינו מתאים לשם דיון בנושא הסעד הכספי ומכל מקום, מאחר שהרכב תפוס כדיון, אין הצדקה לפיצוי כלשהו.

דיון והחלטה

נושא החלטה - הסמכות העניינית - ומספר הערות בעניין ההליך בבית משפט השלום

17. הנושא העיקרי שיידון בהחלטה זו הוא כאמור, נושא הסמכות העניינית לדון בבקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב האישום. כך ככלל וכך במיוחד לנוכח הטענה כי התפוס שהחזרתו מבוקשת, משמש ראייה בהליך הפלילי שבעניינו הוגש כתב האישום לבית המשפט המחוזי.

תחילה נזכיר, כי ההליך הנדון אינו ערר על החלטת בית משפט השלום, אלא בקשה נפרדת, אשר הוגשה במנותק מהבקשה שנדונה בבית משפט השלום. איני יושבת אפוא, כערכאת ערעור על החלטת בית משפט השלום (מטעם זה ובשונה מבא-כוח הצדדים, שכינו את בית משפט השלום "בית משפט קמא", לא נקטנו בצירוף זה, המתאר את הערכאה הראשונה שנדרשה לעניין). כמו כן, משלא הוגש ערר על החלטת בית משפט השלום, אלא הוגשה בקשה חדשה זו, אף נושא הסמכות העניינית נדון בהחלטה זו במנותק מהחלטת בית משפט השלום.

18. העובדה שעל-פי טענת המשיבה, לכאורה אין המבקש חולק על סמכותו העניינית של בית המשפט המחוזי לדון בבקשה, אינה מעלה או מורידה. שכן כידוע, סמכותו העניינית של בית המשפט להידרש לעניין המובא לפניו, אינה נתונה להסכמת הצדדים (בג"ץ 8638/03 אמיר נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, סא(1) 259 (2006), כבוד השופט א' יקואל).

פרוקצ'יה, פסקה 15). בדומה, אם מי מבעלי הדין לא העלה טענה בדבר חוסר סמכות עניינית, על בית המשפט להעלותה מיוזמתו. כפי שנקבע פעמים רבות, "גם אם בעל דין אינו מעלה מיוזמתו טענת חוסר סמכות, עומדים ומצווים בתי-משפט ובתי-דין לבדוק מעצמם - בכל עניין ועניין - אם קנו סמכות להידרש לעניין שהובא לפנייהם להכרעה..." (בבג"ץ 6103/93 לוי נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד מח(4) 591 (1994), כבוד השופט מ' חשין, עמ', 615-616 (פסקה 32)). בעניין זה הוטעם כי "כפי שנפסק לא אחת, על כל ערכאה שיפוטית להקפיד הקפדה יתרה שלא לחרוג מגדרי סמכותה ומכאן חובתה לבדוק - גם מיוזמתה ואפילו לא הועלתה בעניין זה טענה על ידי בעלי הדין - האם נתונה לה סמכות עניינית לדון בהליך המובא בפניה" (רע"א 8118/15 מפעלי ים המלח בע"מ נ' הרשות הממשלתית למים וביוב (12.2.2016), כבוד השופט (כתוארה אז) א' חיות, פסקה 7, וכן ראו את הפסיקה שם).

19. עם זאת והגם שכאמור, הבקשה הנדונה אינה ערר על החלטת בית משפט השלום בעניין הבקשה להחזרת תפוס ולפיכך החלטתו אינה נבחנת כבערר, ראינו לנכון להעלות מספר תמיהות בעניין התנהלות הצדדים במסגרת ההליך שנדון בבית משפט השלום.

ראשית, החלטתו הראשונה של בית משפט השלום, המורה על החזרת הרכב התפוס לנוכח היעדר תגובה מטעם המדינה, ניתנה ביום 18.5.2020. על החלטה זו חזר בית המשפט בהחלטות נוספות (כמפורט לעיל). המדינה לא טענה כי לא ידעה על אותן ההחלטות. להפך, בתגובתה מיום 7.6.2020 ובתגובותיה מיום 13.7.2020 ומיום 14.7.2020, אישרו נציגיה - במשטרה ובפרקליטות - כי ידעו עליהן. לפיכך, אם המדינה חלקה על ההחלטה המורה לה להחזיר את הרכב התפוס, כי אז הדרך להשיג עליה הייתה בהגשת ערר על-פי סעיף 38א בפקודה, או בהגשת בקשה מתאימה אחרת (למשל, בקשה לעיון חוזר) ואף היה עליה לבקש את עיכוב ביצועה. המדינה לא נקטה באף לא אחד מהליכים אלו, אלא נמנעה מהחזרת הרכב ורק לאחר חלוף המועד להגשת ערר (על-פי סעיף 38א(ג)), ערר יוגש תוך שלושים יום), הוגשו תגובותיה האמורות, שבהן הודיעה המדינה, כי אינה יכולה להחזיר את הרכב. לא ברור אפוא, על יסוד איזו הוראת דין פעלה המדינה.

שנית, כפי שכבר הוער לעיל, יש לתת את הדעת להחלטתו האחרונה של בית משפט השלום, מיום 16.7.2020, שבה נקבע, כי הסמכות העניינית לדון בבקשה נתונה לבית המשפט המחוזי (שם, פסקה 2). החלטה זו לא ביטלה אף לא אחת מהחלטותיו הקודמות וכל אשר נקבע בה הוא, כי אם המבקש מעוניין בכך, אזי עליו להגיש בקשה אל בית המשפט המחוזי וכי התיק בבית משפט השלום ייסגר. נראה אם כן, כי כל עוד לא בוטלו החלטותיו של בית משפט השלום המורות על החזרת הרכב התפוס, הן לכאורה, עומדות בעינין, אך אינן מקוימות.

שלישית, לאחר שבית משפט השלום כבר הורה על החזרת הרכב התפוס בהחלטתו מיום 18.5.2020, מבלי שהתבקש ביטול ההחלטה ואף לא הוגש בעניינה ערר, שב המבקש ופנה עוד מספר פעמים בבקשות להחזרת הרכב התפוס. בשלב מסוים, הוסיף לבקשותיו גם את בקשתו להחזרת המסמכים וכלי העבודה שהיו ברכב. אף התנהלות זו תמוהה. שכן, משניתנה החלטה שלא קיומה, דומה כי הדרך לתקיפת אי קיומה, אינה בהגשת בקשות חוזרות.

הסמכות העניינית לדון בבקשה להחזרת תפוס, לאחר הגשת כתב אישום

20. בחינת הפסיקה המועטה בשאלת הסמכות העניינית לדון בבקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב אישום, מעלה כי שאלה זו שנויה במחלוקת. כך גם, חרף החלטות בודדות בסוגיה זו, שעליהן נעמוד בהמשך הדברים, נראה יש קושי בעמדת המדינה, שעל-פיה על בקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב האישום וקודם לבירור ההליך הפלילי, להידון לפני המותב שדן בהליך זה. כפי שנבקש להראות, לשון הפקודה ומהות ההליך, מצדיקים כי בקשה להחזרת תפוס תידון בבית משפט השלום ומכל מקום, כי לא תידון לפני השופט שלפניו נשמע התיק הפלילי.

הוראות הפקודה בעניין תפיסת חפצים הנוגעות לשאלת הסמכות העניינית

21. נושא 'תפיסת חפצים' הוסדר בפרק הרביעי בפקודה. סעיף 32(א), שכותרתו 'סמכות לתפוס חפצים', מסמך את המשטרה לתפוס חפץ לאחת משלוש תכליות: מניעת עבירה באמצעות החפץ; ראייתית, אם החפץ עשוי לשמש ראייה בהליך משפטי; למטרת חילוט, אם החפץ שימש לעבירה או שניתן כשכר תמורתה. נושא חילוט החפץ, נוסף לעונש שייקבע בגזר הדין, הוסדר בסעיף 39(א) (על תכליות אלו ראו למשל, בהחלטותיה של כבוד השופטת ע' פרוקצ'יה בבש"פ 342/06 חב' לרגו עבודות עפר בע"מ נ' מדינת ישראל (12.3.2006) וברע"פ 7600/08 אברם נ' מדינת ישראל (7.4.2009), פסקה 10 (להלן - **עניין אברם**)). לשלמות הדברים נוסיף, כי בסעיפים 32(ב), 32(ב1) ו-32א נקבעו הוראות מיוחדות לעניין תפיסת חומר מחשב, שאין נוגעות לענייננו.

22. בסעיפים העוקבים בפרק הרביעי בפקודה, נקבע מה יעשה בחפץ התפוס בכל אחד משלבי תפיסתו.

למען הנוחות, נביא את הוראות סעיפים 32(א), 33-38א בפקודה.

סעיף 32(א) - סמכות לתפוס חפצים

רשאי שוטר לתפוס חפץ, אם יש לו יסוד סביר להניח כי באותו חפץ נעברה, או עומדים לעבור עבירה, או שהוא עשוי לשמש ראייה בהליך משפטי בשל עבירה, או שניתן כשכר בעד ביצוע עבירה או כאמצעי לביצועה.

סעיף 33 - שמירת התפוס

נתפס חפץ כאמור בסעיף 32, או הגיע לידי המשטרה חפץ שאחד התנאים האמורים בסעיף 32 חל עליו, רשאית המשטרה, בכפוף לאמור בסעיף 34, לשמרו עד אשר יוגש לבית המשפט.

סעיף 34 - מסירת התפוס לפי צו

על פי בקשת שוטר שהוסמך לכך... (להלן - שוטר מוסמך), או על פי בקשת אדם התובע זכות בחפץ, **רשאי בית משפט שלום** לצוות כי החפץ ימסר לתובע הזכות או לאדם פלוני, או שינהגו בו אחרת כפי שיוורה בית המשפט - הכול בתנאים שייקבעו בצו.

סעיף 35 - החזרת התפוס על ידי המשטרה

אם תוך ששה חדשים מיום תפיסת החפץ על ידי המשטרה, או מיום שהגיע לידיה, **לא הוגש המשפט** אשר בו צריך החפץ לשמש ראיה ולא ניתן צו על אותו חפץ לפי סעיף 34, תחזיר המשטרה את החפץ לאדם אשר מידיו נלקח; אך רשאי **בית משפט שלום**, על-פי בקשת שוטר מוסמך או אדם מעוניין, להאריך את התקופה בתנאים שיקבע.

סעיף 36 - הכרעת בית המשפט בתפוס

הוגש החפץ כראיה לבית המשפט, רשאי בית המשפט, בין בפסק דינו בעניין הנדון ובין בצו מיוחד, לצוות מה יעשה בו; הוראות סעיף זה באות להוסיף על סמכויות בית המשפט לפי כל דין אחר, ולא לגרוע מהן.

סעיף 37 - חפץ שלא הוגש כראיה

הוגש משפט ולא הוגש החפץ כראיה לבית המשפט, הרי אם היה המשפט נגד אדם על עבירה שעבר באותו חפץ או לגביו, רשאי בית המשפט לצוות כאמור בסעיף 34; לא ניתן צו לפי סעיף 34 או **שלא היה משפט נגד אדם** על עבירה כאמור, תחזיר המשטרה את החפץ לאדם שמידיו נלקח.

סעיף 38 - צו מכירה

היה החפץ בעל חיים או מצרך שעלול להתקלקל, בין בגלל טיבו המיוחד ובין מסיבה אחרת, ולא ניתן עליו צו לפי סעיף 34, רשאי **בית משפט שלום**, על-פי בקשת שוטר מוסמך או אדם התובע זכות בחפץ, לצוות שהחפץ ימכר במכרז פומבי או במחיר המקובל באותו יום; דמי המכר יוחזרו לאדם שמידיו נלקח החפץ, אולם אם תוך המועדים שנקבעו על פי סעיף 35 **הוגש משפט** נגד אדם על עבירה שעבר בחפץ שנתפס או לגביו, ינהגו בדמי המכר כפי שיוורה **בית המשפט**.

סעיף 38א - ערר

(א) שוטר מוסמך, אדם שהחפץ נלקח ממנו או תובע זכות בחפץ רשאים לערור על החלטת בית המשפט לפי פרק זה, **לפני בית המשפט המחוזי** אשר ידון בערר בשופט אחד.

(ב) על החלטת בית המשפט המחוזי לפי סעיף קטן (א) ניתן **לערור לפני בית המשפט העליון** שידון בערר בשופט אחד, **אם ניתנה רשות** לכך מאת שופט של בית המשפט העליון.

(ג) ערר או בקשת רשות לערור כאמור בסעיף זה, לפי העניין, יוגשו בתוך 30 ימים מיום שניתנה החלטת בית המשפט; ניתנה רשות לערור כאמור בסעיף קטן (ב), תוגש הודעת הערר בתוך 30 ימים מיום מתן הרשות לערור; ואולם בית המשפט רשאי להאריך את המועדים האמורים מטעמים שיירשמו.

סעיף 33 (שכותרתו 'שמירת התפוס'), רשאית המשטרה, בכפוף להוראת סעיף 34, לשמור את החפץ עד הגשתו לבית המשפט. סעיף 34 (שכותרתו, 'מסירת התפוס לפי צו'), קובע, כי על-פי בקשת שוטר מוסמך או אדם הטוען לזכות בחפץ, **רשאי בית משפט השלום** להורות מה יעשה בחפץ ובכלל זה, אם ישאר ברשות המשטרה או ימסר לטוען לזכות בחפץ.

סעיף 35 בפקודה (שכותרתו 'החזרת התפוס על ידי המשטרה') קובע, שאם תוך ששה חודשים מעת תפיסת החפץ לא הוגש כתב אישום ואף לא ניתנה הוראה בעניין החזרתו (על-פי סעיף 34), אזי על המשטרה להחזירו אל האדם שממנו נתפס. אולם לבקשת שוטר מוסמך או אדם מעוניין, רשאי **בית משפט השלום** להורות על הארכת תקופה זו ואף להתנות זאת בתנאים.

סעיף 36 בפקודה (שכותרתו 'הכרעת בית המשפט בתפוס'), עוסק במצב שבו "הוגש החפץ כראיה לבית המשפט", ואילו סעיף 37 (שכותרתו 'חפץ שלא הוגש כראיה'), עוסק במצב שבו הוגש כתב אישום, אך החפץ לא הוגש כראיה לבית המשפט. סעיף 36 קובע, שאם החפץ הוגש כראיה לבית המשפט, אזי "רשאי בית המשפט, בין **בפסק דינו בעניין הנדון** ובין **בצו מיוחד**, לצוות מה יעשה בו". סעיף 37 קובע, שאם הוגש כתב אישום אך החפץ לא שימש ראיה במשפט, יש לבחון אם העבירה נעברה בחפץ או לגביו. במקרה זה, יורה בית המשפט מה לעשות בחפץ על-פי סעיף 34. אם לא הוגש כתב אישום או לא ניתן צו על-פי סעיף 34, תחזיר המשטרה את החפץ לאדם שממנו נתפס.

סעיף 38 קובע הוראה לעניין חפצים שלא ניתן לשומרם (בעלי חיים, מצרך העשוי להתקלקל).

סעיף 38א(א), קובע כי הדרך להשיג "**על החלטת בית המשפט לפי פרק זה**", היא "**לפני בית המשפט המחוזי**" בדן יחיד. סעיף 38א(ב) מוסיף כי על החלטת בית המשפט המחוזי, ניתן לערור ברשות "**לפני בית המשפט העליון**". סעיף 38א(ג) קובע את המועדים להגשת הערר ואף מסמך את בית המשפט להאריך את התקופה שבמהלכה ניתן לערור "מטעמים שיירשמו".

24. הוראות הפקודה וכך גם עקרונות כלליים בהליך הפלילי, מובילים למסקנה כי למעט לענין החריגים אשר נקבעו במפורש בפקודה - שיפורטו בהמשך הדברים - כל החלטה לענין תפוס שאינה נמנית עם אותם חריגים, נתונה לסמכות בית משפט השלום. כך מהטעמים שעליהם נעמוד עתה.

25. **ראשית, הוראת סעיף 38א בפקודה, המסדירה את נושא הערר:** סעיף 38א, הקובע כי ניתן לערור על החלטותיו של בית המשפט "לפי פרק זה", מבהיר כי כל עוד לא נאמר אחרת במפורש, הסמכות לדון בבקשות על-פי הפרק הרביעי בפקודה, שעניינו תפיסת חפצים, הכוללת את סעיפים 32-42, נתונה לבית משפט השלום. על-פי סעיף זה, ערר יוגש לבית המשפט המחוזי (סעיף 38א(א)), ועל החלטתו ניתן לערור ברשות לבית המשפט העליון (סעיף 38א(ב)).

המקרים החריגים הם אלו שלהלן, שלגביהם נקבעו הוראות מפורשות, שלפיהן הסמכות נתונה לערכאה שאליה הוגש

כתב האישום: אם החפץ הוגש כראיה במשפט, אזי על-פי סעיף 36 בית המשפט שאליו הוגש החפץ כראיה, יקבע בפסק הדין או בצו מיוחד מה ייעשה בו (בהוראה זו נעסוק ביתר הרחבה בהמשך הדברים); אם החפץ לא הוגש כראיה, אך הוגש כתב אישום בעניין עבירה שנעברה באותו חפץ או לגביו, כי אז על-פי סעיף 37, רשאי בית המשפט שאליו הוגש כתב האישום לקבוע מה ייעשה בחפץ; ההוראות המסדירות את חילוט החפץ שנתפס, הקובעות במפורש כי סמכות החילוט נתונה לבית המשפט הקובע את העונש (סעיף 39); הסמכות לדון בבקשה של צד שלישי שלא היה שותף לעבירה, הטוען לבעלות על החפץ שחולט, נתונה ל"בית המשפט שציווה על החילוט" (סעיף 40).

יש לתת את הדעת לכך שסעיף 38א, בנוסחו הנוכחי, הוסף לפקודה המקורית ולאחר הוספתו תוקן פעמיים. באחד התיקונים נקבע, בשונה מהנוסח שקדם לו, כי כל ערר על החלטה "לפי פרק זה" יידון בבית המשפט המחוזי.

הפקודה (בנוסחה החדש משנת 1969), לא כללה אפשרות של הגשת ערר על החלטה הנוגעת לתפיסת חפצים. אפשרות זו עוגנה בסעיף 38א, שהוסף לפקודה בתיקון מס' 10 של הפקודה משנת 1997 (ס"ח התשנ"ז מס' 1634 מיום 5.8.1997 בעמ' 210, בעקבות הצעת חוק פרטית (הצ"ח התשנ"ז מס' 2595, בעמ' 226)). בתיקון זה, הוספו הוראות סעיף 38א(א) ו-(ב) כפי שהן בנוסח הנוכחי, למעט העובדה שעל-פי התיקון, אפשרות הגשת ערר נקבעה רק לעניין החלטות "לפי סעיפים 34 עד 38".

הוראת סעיף 38א תוקנה לראשונה בתיקון מס' 12 של הפקודה משנת 2005 (ס"ח התשס"ה מס' 2008 מיום 29.6.2005 בעמ' 526, בעקבות הצעת חוק פרטית (הצ"ח הכנסת התשס"ה מס' 78 בעמ' 149)). הצעת החוק וכך גם תיקון מס' 12 עסקו בעיקרם בתיקון סעיפי הפקודה ובהוספת סעיפים הנוגעים לחיפוש במחשב ובתפיסתו. על-פי סעיף 5 בהצעת החוק ועל-פי דברי ההסבר בעניינו, הוצע להרחיב את אפשרות הערר גם בכל עניין הנוגע לתפיסת מחשב ולחיפוש בו. בסופו של דבר, בנוסח המתוקן של החוק נקבע נוסח רחב יותר מזה שהוצע, שעל-פיו ניתן לערר על כל "החלטת בית המשפט לפי פרק זה". זהו הנוסח הקיים היום.

בתיקון השני של סעיף 38א נוספה הוראת סעיף 38א(ג), הקובעת את פרקי הזמן שבמהלכם ניתן לערר בזכות לבית המשפט המחוזי ולבקש רשות לערר מבית המשפט העליון. הוראה זו נוספה בתיקון מס' 13 של הפקודה משנת 2010, אשר נכלל בתיקון מס' 60 של חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן - **חוק סדר הדין הפלילי**) (ס"ח תש"ע מס' 2223 מיום 17.1.2010 בעמ' 310, בעקבות הצעת חוק הממשלה (ה"ח הממשלה תש"ע מס' 456 בעמ' 16)). כאמור בדברי ההסבר להצעת החוק, קודם לתיקון זה, לא נקבעו פרקי הזמן שבמהלכם ניתן להגיש עררים בהליך הפלילי, כך שלכאורה, הגשתם לא הוגבלה בזמן (דברי ההסבר לסעיפים 3, 12 ו-13 בהצעת החוק).

נראה אם כן, כי לנוכח הוראת סעיף 38א, המסדירה את האפשרות לערר על ההחלטות לפי הפרק הרביעי בפקודה, כל עוד לא נאמר אחרת במפורש, הסמכות לדון בבקשות על-פי פרק זה נתונה לבית משפט השלום. ערר על החלטתו נדון לפני בית המשפט המחוזי ועל החלטתו ניתן לבקש רשות לערר לפני בית המשפט העליון. דומה כי אף המחוקק סבר, שככלל, עת נדרשים לבקשות הנוגעות לחפצים תפוסים, אין מקום להבחנה בין תפוס שכתב האישום הנוגע לו הוגש לבית משפט השלום, לבין תפוס שבקשר אליו הוגש כתב אישום לבית המשפט המחוזי. פרשנות אחרת אף אינה סבירה, ממספר טעמים: ראשית, לעניין הדין בתפוס אין בהכרח רלוונטיות לשאלת העבירה שבעניינה מוגש כתב

האישום. לא ברור אפוא, מדוע אם מדובר בתפוס שלגביו כתב האישום מוגש לבית המשפט המחוזי, הדיון בתפוס יהיה לפניו, בעוד הערר יהיה בזכות לבית המשפט העליון, בעוד שאם כתב האישום מוגש לבית משפט השלום, הערר בזכות יהיה לבית המשפט המחוזי ואילו ערר לבית המשפט העליון יהיה טעון קבלת רשות. שנית, אם אין מדובר בחפץ שהוגש כראיה בהליך פלילי או שנתפס לשם חילוטו ומבוקש חילוטו הזמני, לא ברורה ההבחנה בין הדיון בבקשה להחזרת תפוס קודם להגשת כתב האישום לבין הדיון לאחר הגשתו. כשם שבית משפט השלום מוסמך לדון בשאלה מה יעשה בתפוס קודם להגשת כתב האישום, כך לא ברור מדוע לא יוכל לדון בכך לאחר הגשתו, כל עוד החפץ לא הוגש כראיה במשפט. שלישית, אף העובדה שהמחוקק נתן את דעתו להוראת סעיף 38א שלוש פעמים לאחר חקיקת הפקודה, מחזקת את המסקנה שכוונתו הייתה שתהיה אחידות בדיון בבקשות להחזרת תפוס. בהתאם לכך, כל עוד לא נקבע במפורש אחרת, כל הבקשות תתבררנה בבית משפט השלום, ערר על החלטותיו יהיה בזכות לבית המשפט המחוזי, שעל החלטותיו ניתן לערור רק לאחר קבלת רשות לפני בית המשפט העליון.

26. שנית, לשונו הברורה של סעיף 36: מלשונו הברורה של סעיף 36 עולה כי הסמכות לדון בבקשה להחזרת חפץ תפוס, אשר **טרם הוגש כראיה במשפט**, אינה נתונה לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, ולכן הסמכות לדון בבקשה זו נתונה לבית משפט השלום.

על-פי הוראת סעיף 36, אם "**הוגש החפץ כראייה לבית המשפט**", אזי מעת **שימש כראיה**, בית המשפט המוסמך לקבוע מה יעשה בחפץ זה, הוא בית המשפט שלפניו הוגש כראיה, בין בית משפט השלום ובין בית המשפט המחוזי. לגבי חפץ זה, **שהוגש כראיה**, רשאי בית המשפט "**בין בפסק דינו בעניין הנדון**" ובין בצו מיוחד, לצוות מה יעשה בו" (סעיף 36). העובדה שמדובר בבית המשפט **שלפניו כבר הוגש החפץ כראיה**, נלמדת הן מלשון הסעיף הברורה, הן מהוראתו כי הצו שיוצא "מה יעשה" בחפץ, ינתן "בפסק דינו" או "בצו מיוחד", אשר יכול וינתן בכל מועד ובלבד שיהיה זה **לאחר הגשת החפץ כראייה במשפט**. לעומת זאת, אם הוגש כתב אישום, אך החפץ טרם הוגש כראיה במשפט, אין הוראת סעיף 36 קובעת במפורש איזו ערכאה תדון בשאלה מה יעשה בחפץ או בבקשה להחזרתו. לכן נראה כי הסמכות להחליט באלו נתונה לבית משפט השלום, מכוח סמכותו הכללית לדון בכל הבקשות לפי הפרק הרביעי, אלא אם כן נקבע במפורש אחרת.

על כך שאין די בכך שיוגש כתב אישום כדי שהסמכות לדון מה יעשה בחפץ התפוס תהיה לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, נלמדת מכך שלא נאמר בסעיף 36 כי הסמכות נתונה לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום - "הוגש המשפט" - אלא רק לבית המשפט **שאליו הוגש החפץ כראיה**. זאת בשונה, למשל, מסעיף 35 העוסק במצב שבו "לא הוגש המשפט", ואף בשונה מהוראת סעיף 37, שאלה נידרש עתה, העוסקת במצב שבו "הוגש משפט ולא הוגש החפץ כראיה לבית המשפט". מכאן, שהמחוקק הבחין בין "הגשת משפט" לבין הגשת החפץ כראייה במשפט.

כך, על-פי סעיף 37, אם "**הוגש משפט ולא הוגש החפץ כראייה**", שזהו מצב שבו למרות הגשת האישום, לא הוגש החפץ כראיה במשפט, הסמכות לדון בשאלה מה יעשה בחפץ, אינה בהכרח נתונה לבית המשפט שלפניו הוגש כתב האישום. בנסיבות אלו מורה סעיף 37, כי "אם היה המשפט נגד אדם על עבירה שעבר באותו חפץ או לגביו, רשאי בית המשפט לצוות כאמור בסעיף 34" (סעיף 34 כזכור, מסמך את "בית משפט השלום לצוות כי החפץ ימסר לתובע הזכות או לאדם פלוגי, או שינהגו בו אחרת..."). משמע אם כן, שאם נתפס חפץ במהלך חקירה והוא לא נדרש למשפט,

נוהגים לגביו כמו בכל תפוס, בהגשת בקשה מתאימה לפי סעיף 35, המוגשת לבית משפט השלום (בש"פ 8793/12 מדינת ישראל נ' סעדי (17.12.2012), כבוד השופט י' עמית, פסקאות 5-7).

מכאן אפוא, שאף הוראת סעיף 37 מחזקת את המסקנה שלפיה בקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב האישום, אינה נתונה לסמכות בית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, כל עוד החפץ התפוס לא הוגש כראיה במשפט. כך משלושה טעמים: האחד, כל עוד לא הוגש החפץ כראיה, לא ברור אם יוגש כראיה. אם לא יוגש כראיה, אזי על-פי סעיף 37, למרות הגשת כתב האישום, הסמכות לקבוע מה יעשה בחפץ תהיה נתונה לבית ממשפט השלום. השני, כל עוד לא הוגש החפץ כראיה, לא ברור איזה יתרון, אם בכלל, יש דווקא לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום. השלישי, המחוקק הבחין בין "הגשת משפט" לבין "הגשת החפץ כראיה". אפילו "הוגש משפט", אך החפץ לא הוגש כראיה במשפט, לא קנה בית המשפט שאליו הוגש המשפט סמכות לדון מה יעשה בחפץ התפוס.

27. שלישית, בפרק הרביעי ישנן הגדרות ברורות של בית המשפט ושל השלב במשפט: בחינת הוראות הסעיפים בפרק הרביעי בפקודה, מעלה כי בכל אחד מהם הוגדרה הערכאה המתאימה באופן ברור ואף הוגדר השלב בחקירה או במשפט ביחס למועד תפיסת החפץ.

רוב הוראות הפרק הרביעי קובעות במפורש כי הסמכות להורות מה יעשה בחפץ התפוס נתונה לבית משפט השלום (סעיפים 32(ב), 32א(א), 32א(ד), 34, 35 ו-38). הוראות אחרות מגדירות את השלב בחקירה או במשפט. כך, סעיפים 32 עד 35 עוסקים בשלב החקירה ובכלל זה אם בחלוף ששה חודשים מעת תפיסת החפץ "לא הוגש המשפט" (סעיף 35). סעיף 37 קובע הוראה לגבי השלב שבו "כבר הוגש משפט ולא הוגש החפץ כראיה", ואילו סעיף 36 עוסק בשלב שלאחר הגשת החפץ כראיה במשפט. הוראות נוספות עוסקות בחילוט בשלב העונש (סעיף 39) או לאחר מכן, אם נקבע חילוט (סעיף 40). בכל הסעיפים העוסקים בשלבים שלאחר הגשת כתב האישום ("הגשת המשפט"), הסמכות נתונה לערכאה שאליו הוגש כתב האישום, אך זאת, רק בשלב של המשפט שבו עוסק הסעיף. בהתאם לכך, השלב שבו עוסק סעיף 36 הוא רק **לאחר הגשת החפץ התפוס כראיה**. כל עוד לא הוגש כראיה, אין בית המשפט שאליו הוגש כתב האישום מוסמך לעסוק בתפוס.

28. רביעית, נימוקים הנובעים מעקרונות כלליים במשפט הפלילי: מהטעמים שהובאו עד כה עולה, כי לשון הפקודה תומכת במסקנה שעל-פיה שהסמכות לדון בבקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב אישום וכל עוד לא הוגש התפוס כראיה במשפט, נתונה לבית משפט השלום.

למסקנה זו מצטרפת גם העובדה שפרשנות אחרת, שעל-פיה בית המשפט המוסמך להידרש לבקשה להחזרת תפוס יהיה בית המשפט שלפניו נדון ההליך הפלילי, אפילו טרם הוגש החפץ כראיה ואפילו טרם החל שלב שמיעת הראיות, עומדת בסתירה לעקרונות כלליים בהליך הפלילי. על-פי עקרונות אלו וכידוע, בית המשפט השומע את ההליך הפלילי לגופו, אינו נדרש לנושא הראיות קודם שהחלה שמיעת המשפט וכל עוד לא הוגשו הראיות לבית המשפט.

כך למשל, בשל עיקרון זה, הכלל הוא כי בקשות של נאשם מכוח סעיף 74 בחוק סדר הדין הפלילי, לקבלת חומר

חקירה, אינן נדונות לפני השופט שלפניו נשמע המשפט, אלא אם כן הנאשם ביקש זאת במפורש (ראו לעניין זה: בש"פ 8252/13 מדינת ישראל נ' שיינר, פ"ד סו(3) 442 (2014), כבוד השופט י' עמית, עמ' 464 (פסקה 15 ג-ד, ו-ז. ראו גם: פסקה 45)). למרות היתרונות העשויים להיות לכך שבחינת הבקשה לקבלת חומר חקירה תידון לפני השופט הדן בתיק לגופו, בדרך כלל הבקשה נדונה לפני מותב אחר. שכן, לא רק שבשלב מוקדם של המשפט, קודם למתן תשובת הנאשם לאישום, לא ידועה לבית המשפט חשיבותן של הראיות, אלא שאף במהלך הגשת הראיות או לאחריהן, "המותב בתיק העיקרי אינו נחשף לכל חומרי החקירה, אלא אך לחומרים שהובאו בפניו על ידי הצדדים" (שם, פסקה 15).

בדומה, המותב שדן בהליכי המעצר, או בבקשות מוקדמות אחרות המחייבות את בחינת הראיות (כגון, בקשות לצו חילוט זמני, לפסילת רישיון נהיגה עד תום ההליכים וכדומה), לא יהיה המותב שידון בהליך הפלילי לגופו. כך בדרך כלל וכך במיוחד אם אותו מותב נחשף לראיות שאינן קבילות, אשר ניתן לחשוף אותן באותם הליכים מוקדמים אך לא במסגרת ההליך הפלילי. מטעם זה נקבע לא אחת, כי אין זה רצוי שהמותב שדן בהליכים המוקדמים העוסקים בראיות ידון בהליך העיקרי וכי אם במהלך העיסוק בהליכים אלו נחשף המותב לחלק משמעותי מהראיות שאינן קבילות, עלול הדבר למנוע ממותב זה לדון בהליך העיקרי (ע"פ 7759/09 קבהה נ' מדינת ישראל (1.11.2009), כבוד הנשיאה ד' ביניש, פסקה 3; ע"פ 1950/14 פריג' נ' מדינת ישראל (10.4.2014), כבוד הנשיא א' גרוניס, פסקה 8; ע"פ 1854/16 אבו שארב נ' מדינת ישראל (21.3.2016), כבוד הנשיאה מ' נאור, פסקה 5; ע"פ 3063/19 פלוני נ' מדינת ישראל (23.5.2019), כבוד הנשיאה א' חיות, פסקה 5; יגאל מרזל, דיני פסלות שופט (2006), עמ' 269-272).

הנימוק האמור מצדיק אפוא, כי בכל מקרה, בקשה להחזרת תפוס שהוגשה לאחר הגשת כתב האישום לא תידון לפני המותב הדן בהליך העיקרי, כל עוד החפץ התפוס לא הוגש כראיה במשפט. לכאורה, אין בנימוק זה כדי לשלול את הדיון בבקשה לפני מותב אחר באותה ערכאה שאליה הוגש כתב האישום (כפי שנעשה לעניין בקשות למעצר עד תום ההליכים, לחילוט זמני, לקבלת חומר חקירה וכיוצא באלו בקשות). אולם אם ממילא הבקשה לא תידון לפני המותב הדן בהליך העיקרי, ממילא אין סיבה שהבקשה תידון באותה ערכאה שאליה הוגש כתב האישום ולא תידון, כשאר הבקשות להחזרת תפוס, בבית משפט השלום.

עמדת הפסיקה בסוגיה הנדונה

29. הפסיקה שנדרשה לשאלת הסמכות העניינית לדון בבקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב אישום בטרם הוגש כראיה, מועטה. אף דומה כי כאמור לעיל, סוגיה זו טרם הוכרעה ולעת הזו היא שנויה במחלוקת. עתה נבקש להביא את הפסיקה המועטה שעלה בידינו למצוא בסוגיה זו.

30. בעניין ב"ש (מחוזי נצרת) 1007/06 ממן נ' מדינת ישראל (18.1.2006) (כבוד השופט ז' הווארי) (להלן - **עניין ממן**), נדונה בקשתו של מי שהוגש נגדו כתב אישום לבית המשפט המחוזי בנצרת, להחזרת רכב תפוס, שלגביו הייתה מחלוקת אם הוא בבעלותו או בבעלות חברה אחרת. עמדת המדינה הייתה כי הסמכות לדון בבקשה נתונה הן לבית המשפט המחוזי, שאליו הוגש כתב האישום הן לבית משפט השלום. בהחלטה נקבע כי הסמכות לדון בבקשה נתונה לבית משפט השלום, לנוכח הוראת סעיף 38א(א) בפקודה, שעל-פיה הסמכות לדון בהחלטות לפי הפרק הרביעי בפקודה נתונה לבית משפט השלום וכי ערר על החלטותיו נדון בבית המשפט המחוזי. לפיכך נקבע, כי "פועל יוצא הינו,

כי בית משפט זה נטול סמכות לדון בבקשה... זו הפרשנות המילולית והמתקבלת על הדעת להוראות סעיף 38א(א) לפקודה. פרשנות אחרת מרוקנת מתוכן את משמעות סעיף זה" (שם, פסקה 6א).

31. בשתי החלטות נוספות שניתנו בבתי המשפט המחוזיים נקבע כי הסמכות לדון בבקשה כאמור, נתונה לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום. החלטה אחת ניתנה בעניין ב"ש (מחוזי באר שבע) 21087/01 צמרת מועדוני ביליארד בע"מ נ' מדינת ישראל (12.7.2001) (כבוד השופטת ח' סלוטקי) (להלן - עניין צמרת), והשנייה בהחלטת בית המשפט המחוזי מרכז (כבוד השופט א' יקואל) בעניין אביטבול (שהוזכר בתגובת המדינה, כמפורט לעיל).

בעניין צמרת, נדונו שני עררים על החלטות בית משפט השלום בעניין בקשותיהן של העוררות להחזרת מכונות מזל שנתפסו במסגרת חקירה פלילית והוחזקו בידי המשטרה למעלה משישה חודשים, שבמהלכם כבר הוגשו כתבי אישום נגד הנאשמים. בית משפט השלום קבע, כי מעת שהוגשו כתבי אישום, ככל הנראה לבית משפט השלום (אך הדבר לא נאמר במפורש), הסמכות להורות מה יעשה בתפוסים נתונה למותב הדן בכתבי האישום. החלטה זו אושרה בהחלטת בית המשפט המחוזי, אשר הסתמך על האמור בספרו של יעקב קדמי, משנת 1997 (יעקב קדמי, 'על סדר הדין בפלילים', חלק ראשון, מהדורה משולבת ומעודכנת, התשנ"ז-1997, עמ' 462) (להלן - קדמי, מהדורת 1997), כי לאחר הגשת כתב האישום, "עקרונית, נתונה הסמכות להורות מה יעשה בחפץ לבית המשפט הדן בעניין שבגיניו נתפס החפץ". יש לתת את הדעת לכך שהחלטה זו ניתנה קודם לתיקון מס' 12 של הפקודה משנת 2005, שעל ניסוחו התבססה ההחלטה בעניין ממן.

בדומה, גם בעניין אביטבול (משנת 2017) נדון ערר על החלטת בית משפט השלום בעניין בקשה של להחזרת תפוס, של מי שאינו הנאשם, אשר הוגשה לאחר הגשת כתב האישום. הערר נדחה לאחר שאושרה החלטת בית המשפט השלום, שלפיה על הבקשה להתברר בבית המשפט המחוזי, הדן בכתב האישום. דומה כי יש קושי במסקנת בית המשפט בהחלטה זו, מאחר שבנימוקי ההחלטה נשען בית המשפט על ארבעה מקורות, המעלים קושי בהסתמכות עליהם וזאת מהטעמים הבאים: הראשון, דבריו האמורים של קדמי, במהדורת 1997. זו אמנם הייתה עמדתו במהדורה זו, אך עמדתו שונתה במהדורה משנת 2008 (יעקב קדמי, 'על סדר הדין בפלילים', חלק ראשון ב' - הליכים שלפני משפט, מהדורה מעודכנת, התשס"ח-2008, עמ' 724-725) (להלן - קדמי, מהדורת 2008). במהדורה המאוחרת, לא נאמר כי הסמכות נתונה בהכרח, לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, אלא מובאת ההחלטה בעניין ממן, שעל-פיה, גם לאחר הגשת כתב האישום, הסמכות לדון בעניין התפוס נתונה לבית משפט השלום. במהדורה משנת 2008 אף נאמר, כי סוגיית הסמכות העניינית טרם הוכרעה (שם, עמ' 729 וכן עמ' 724 ה"ש 46, ועמ' 725). השני, ההחלטה בעניין פייסמנדוב (שהוזכרה בהחלטת בית משפט השלום בעניין הבקשה שקדמה לבקשה הנדונה), ושאליה נידרש בהמשך הדברים. השלישי, החלטת בית המשפט המחוזי בבאר שבע בעניין צמרת, שכאמור, הסתמכה על מהדורת ספרו של קדמי משנת 1997, מאחר שניתנה מספר שנים קודם זאת מהדורת ספרו של קדמי משנת 2008 ואף קודם לתיקון סעיף 38א (כאמור לעיל). הרביעי, עניין רע"פ 9752/09 א' א' מור השמות ותעסוקת כוח אדם בע"מ נ' משטרת ישראל (31.1.2020) (כבוד השופט ס' ג'ובראן) (להלן - עניין מור השמות). אך ספק אם ניתן ללמוד מעניין זה לענייננו, מאחר שקביעת בית המשפט בעניין זה, כי הסמכות לדון בבקשה להחזרת כלי הרכב התפוסים נתונה לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, נבעה מכך שבאותו עניין נדונה בקשה למתן צו חילוט זמני בעניין כלי הרכב. לפיכך נקבע, כי המבקשים, אשר עתרו להחזיר להם את כלי הרכב, יוכלו להעלות את טענותיהם במסגרת בקשה זו (ראו שם, בפסקאות אחרונות (אין מספור)).

32. אשר לעניין פפיסמנדוב, הרי שעיון בו מעלה, כי אין בו קביעה נחרצת בשאלת הסמכות העניינית לדון בבקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב האישום. נראה כי שאלה זו לא נדונה לגופה, כך שספק אם יש בהחלטה זו כדי לבסס את העמדה שלפיה על בקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב אישום, קודם שהתפוס הוגש כראייה במשפט, להתברר בבית משפט הדן בהליך העיקרי.

לעניין פפיסמנדוב קדמה החלטה בעניין בש"פ 4361/04 בגלמן נ' מדינת ישראל (15.7.2004) (כבוד השופט י' טירקל) (להלן - עניין בגלמן), שבו נדונה בקשת רשות ערעור של נאשם ושניים אחרים להחזרת כסף מזומן שנתפס, אשר נדחתה בהחלטת בית משפט השלום ואף ערר עליה נדחה בבית המשפט המחוזי. בהחלטה קצרה מאד נקבע, כי אין מדובר בהחלטה המצדיקה מתן רשות ערעור. מכל מקום, הוסיף בית המשפט, כי בינתיים הוגש כתב אישום לבית משפט השלום נגד אחד המבקשים ולפיכך בית המשפט המוסמך לדון בבקשה הוא בית משפט השלום. על סמך ההחלטה בעניין בגלמן, קבע בית המשפט בעניין פפיסמנדוב כי משהוגש כתב אישום נגד המבקש לבית משפט השלום, נראה כי על בקשתו להחזרת התפוס להתברר לפניו, מאחר שערכאה זו תוכל לבחון גם את ה"נחיצות שבהחזקת התפוסים לצרכי המשפט המתנהל בפניו, קרי לראיות שבו" (כבוד השופט א' רובינשטיין, פסקאות ז-ח).

בשתי החלטות אלו, בעניין בגלמן (משנת 2004) ובעניין פפיסמנדוב (משנת 2005), אמנם נקבע כי הסמכות נתונה לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום (בשני המקרים, בית משפט השלום), אך אף החלטות אלו, בדומה לעניין צמרת, ניתנו קודם לתיקון מס' 12 של הפקודה משנת 2005, שלפיו ערר על כל ההחלטות על פי הפרק הרביעי בפקודה יידון בבית המשפט המחוזי, ומכאן שכל עוד לא נאמר אחרת במפורש, הסמכות לדון בבקשות לפי פרק זה נתונה לבית משפט השלום.

33. לשלמות הדברים נוסיף, כי החלטה נוספת שבה נקבע כי הסמכות לדון בבקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב אישום נתונה לערכאה שאליו הוגש כתב האישום, ניתנה בעניין ע"ח (מחוזי ת"א) 13696-10-18 זר נ' מדינת ישראל (29.10.2018) (כבוד השופט א' הימן). אך החלטה זו ניתנה ללא דיון של ממש בשאלת הסמכות העניינית. בבקשת רשות ערעור על החלטה זו נדחתה בהחלטה ברע"פ 7797/18 פלוגי נ' מדינת ישראל (4.11.2018) (כבוד השופט ע' גרוסקופף), בהיעדר הצדקה למתן רשות ערעור ומבלי שנושא הסמכות העניינית נדון לגופו.

34. לבסוף, ראוי להזכיר החלטה נוספת, אשר דומה כי ניתן להסיק ממנה, שעמדת בית המשפט באותו עניין הייתה, כי הסמכות לדון בבקשה להחזרת תפוס לאחר הגשת כתב האישום, נתונה לבית משפט השלום ולא לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, או למצער ניתן להסיק, כי סוגיה זו טרם הוכרעה. בהחלטה שניתנה בעניין בש"פ 9469/09 זיאדנה נ' מדינת ישראל (3.12.2009) (כבוד השופט ע' פוגלמן), נדון ערר (בזכות) על החלטת בית המשפט המחוזי, שדן בבקשה להחזרת תפוס, שהוגשה לאחר הגשת כתב האישום, אשר הוגש לבית המשפט המחוזי. הערר על דחיית הבקשה נדחה. בהחלטתו העיר בית המשפט, כי לא ראה לנכון להידרש לנושא הסמכות העניינית, מאחר שממילא מצא כי יש לדחות את הערר. עם זאת הוסיף, כי הצדדים לא טענו בעניין הסמכות העניינית, שמא מלכתחילה היה נכון להגיש את הבקשה לבית משפט השלום, שאז אף היה צורך להכריע בשאלה, אם הערר הוא בזכות או טעון קבלת רשות. לעניין זה הפנה בית המשפט לספרו של קדמי, במהדורה משנת 2008 (שם, פסקה 4).

35. נראה אם כן, כי לעת הזו לא ניתן לומר כי נקבעה הלכה, שעל-פיה בית משפט השלום לא היה מוסמך לדון בבקשה שהוגשה לבית משפט השלום, שאף נדונה וניתנו בעניינה החלטות.

הסעדים הכספיים הנתבעים בבקשה

36. המבקש אף התבקש לנמק מדוע, לשיטתו, ניתן לדון במסגרת זו גם בעתירתו לחייב את המדינה בתשלומים הכספיים הנתבעים. טענתו בתמצית הייתה, כי עתר להחזרת התפוסים (הרכב, כלי העבודה והמסמכים) ולחלופין, לתשלום שווים. מנגד טענה המדינה, כי ההליך הנדון אינו ההליך הנכון לשם דיון בנושא הסעדים הכספיים ומכל מקום, מאחר שרכבו של המבקש תפוס כדין, סבורה המדינה כי אין הצדקה לפיצוי כלשהו.

37. אכן, בקשה להחזרת תפוס אינה המסגרת המתאימה לבירור סעדים כספיים, אשר נתבעים בשל תפיסת חפץ מידי בעליו, אפילו נתפס כדין. הוראות הפקודה אף קובעות הוראות הנוגעות לחובת המשטרה לשמור על החפץ ועל ערכו (ראו לעניין זה בהרחבה בעניין אברם, פסקאות 11-15). עם זאת, מאחר שבכל מקרה, תביעה לקבלת פיצוי כספי בשל תפיסת חפץ, מחייבת בירור עובדתי ובכלל זה בעניין היקף הנזק הנטען, לא מצאתי לנכון להידרש במסגרת זו אף לשאלת עצם חבות המדינה לפצות את מי שמידיו נתפס חפץ, שנועד לשמש ראייה בהליך פלילי, בשל עצם תפיסתו ובשל נזקיו אשר על-פי טענתו, נבעו מעצם התפיסה. מקומן של טענות אלו במסגרת תביעה כספית נפרדת. בכל מקרה יובהר, כי אין בהחלטה זו משום נקיטת עמדה בעניין תביעה מעין זו, אם תוגש, בעניין עצם חבות המדינה לשלם פיצוי, בעניין היקפו או בכל עניין אחר הנוגע לסעדים הכספיים.

סיכום

38. סיכום הדברים הוא אפוא, כי כאמור, כל עוד לא הוגשו התפוסים כראיה, הסמכות לדון בבקשה להחזרתם נתונה לבית משפט השלום ולא לבית המשפט שלפניו נדון התיק הפלילי. בכל מקרה, ההליך הפלילי מצוי בשלביו המוקדמים, אף טרם ניתנה תשובת הנאשמים לאישום ובוודאי שטרם הוגשה ראייה כלשהי במסגרתו. ממילא לא הוגשו התפוסים כראיות במסגרתו.

כמפורט לעיל, עוד ביום 18.5.2020 ניתנה החלטת בית משפט השלום (בתיק ה"ת 14591-05-20), המורה על החזרת התפוס. מאז מתן החלטה זו, חזר עליה בית משפט השלום מספר פעמים במספר החלטות. בעקבות תגובותיה של המדינה, קבע בית משפט השלום בהחלטה מיום 16.7.2020, כי העניין אינו בסמכותו, כי המבקש רשאי להגיש בקשה חדשה לבית המשפט המחוזי, וכי תיק הבקשה שנדונה לפניו, ייסגר. אך זאת כאמור, מבלי להורות על ביטול החלטותיו שהורו על החזרת התפוס. כך נמצא, כי ההחלטה מיום 18.5.2020, המורה על החזרת התפוס, לא בוטלה ואף לא הוגש עליה ערר, אשר נכון להיום, המועד להגשתו חלף.

סיכום הדברים הוא אפוא, כי הבקשה להחזרת התפוס נתונה לסמכותו של בית משפט השלום, אשר כבר נתן החלטה בעניין, שלא בוטלה. לפיכך, הבקשה הנדונה להחזרת התפוס נמחקת.

ניתנה היום, ט"ז באב התש"ף, 6 באוגוסט 2020, בהיעדר הצדדים.

תמר בר-אשר,
שופטת